

MITMETISUS EESTI LÄÄNESAARTE KOHANIMEDE SELETAMISEL

MARJA KALLASMAA

Annotatsioon. Artiklis arutletakse Eesti läänesaarte mõne kohanime üle, millele on antud erinevaid etümoloogiaid lähtuvalt eestirootsi või eesti keelest või laenulistest isikunimedest. Viimaste puhul on enamasti võimatu kindlaks teha nime keelsust, kuid on sedastatavad kokkulangevused germaani nimeainesega. Vaadeldud on paralleelseid etümoloogiaid *Rumm-*, *Kaula-*, *Kaura-*, *Kaust-*, *Kausa-*, *Lille-*alguliste nimede ja *Lilbi* ning *Emmaste* puhul.

Võtmesõnad: kohanimi, isikunimi, etümoloogia, rahvaetümoloogia

Eestirootslaste asuala on hõlmanud Lääne-Eesti saared, rootslasi on elanud Lääne-Eesti rannikul, Loode-Eestis ja Põhja-Eesti rannikul. Lääne-Eestis ja saartel asusid rannarootslased põhiliselt järgmistel aladel: 1) Sõrves, Kihelkonnal ning Pammanas kuni Liivi sõjani; 2) Vätta poolsaarel kuni Põhjasõjani; 3) Hiiumaal kuni 1781. a ümberasumiseni; 4) Ruhnul ja Vormsil ning Noarootsis kuni 1944. aastani.

Siin ei too ma näiteid aladelt, mis olid üleni rootsikeelsed: Vormsi saar, Pakri saared, Ruhnu ja Noarootsi poolsaar. Mujal elasid rootslased enam-vähem kõrvuti eesti talupoegadega ja osa nende kohanimedest on läinud eestlaste kasutusse, kes on neid suupärastanud. Päris rootsikeelsetel aladel ongi peaaegu võimatu vakuraamatuid ja adramaarevisjonidest leida rootsi talunimesid, sest rootsi talupojad olid kirja pandud mitte talunimedega, vaid patronüümsete perekonnanimedega. Läänemaa 1725/26 adramaarevisjon on trükkis avaldatud.

Kui teadus – humanitaarteadused kindlasti – on mäng, siis onomastika on üks keelelisi mängu, mille kohta (tõsi küll, veidi teises kontekstis) olen leidnud Wittgensteini abiga kaks olulist mõtteavaldust: Kui me kujutame tõsiasju ette teisiti, kui nad on, siis kaotavad ühed keelemängud tähtsust, teised jälle muutuvad oluliseks. Ja nii muutub – ja seejuures järk-järgult – keele sõnavara kasutus.

Kui keelemängud muutuvad, siis muutuvad mõisted, ja koos mõistete-ga sõnade tähendused.

Jättes siinkohal lahkamata küsimuse, kas me kujutame tõsiasju ette teisiti, kui nad on, tuleb mõõnda, et kahtlemata keelemängud muutuvad. Olen kohanimede puhul varem (Kallasmaa 1995, 1998, 2000a) rääkinud rahvaetümoloo-giast. Niivõrd, kuivõrd mul on olnud kasutada kohanimede varasemaid kirjapanekuid ja võimalust jälgida nende muutumist ajas, on saanud üha ilmsemaks, et kohanime ajalugu võib vaadelda ka rahvaetü-mo-logiate reana, kusjuures need rahvaetümoloo-giad on tugevasti mõjutanud nimede häälikulise kaju muutusi.

Paul Johansen (1952) on märkinud, et rahvaetümoloo-giale on tee lahti seal, kus puutuvad kokku kaks keelt. Eesti keel on pikka aega olnud mõjutatud germaani keeltest (varased germaani laenud), eriti saksa keelest (nii alam- kui ka ülemsaksa laenud) ja rootsi keelest. Siin piirdun ma nn germaani probleemiga Lääne-Eesti saarte kohanimedes (vt ka eriti talu-nimedes: Kallasmaa 2001). Ehkki Eesti keelealalt on uurijail kasutada külanimeloendid Põhja-Eestist juba 13. sajandist („Liber Census Daniae” nimeloendid), algavad tihedamad kohanimede kirjapanekud alles 16.–17. sajandist, enamjagu Rootsi ajast. Üleskirjutajad on olnud võõramaalased, enamasti sakslased või rootslased. Seni puuduvad täpsed kriteeriumid selle kohta, kuidas elimineerida kirjurite võõrmõju eestikeelsete kohanimede kirjapanekuis. Mõned juhtnöörid on siiski andnud artiklitesse laialipillatult Paul Ariste ja eesti-saksa kohanimeuurija Koidu Uustalu oma käsikirja jäänud väitekirjas, vähem on neid Paul Johanseni töödes.

Huvi pakuvad piirialad, kus eesti nimeainese hulgas tuleb ette või-malikke rootsi algupära kohanimesisid, mille puhul sageli tekib küsimus, kumba keelt tuleks võtta etümoloo-giseerimisel lähtekohaks. Nn piiripealsete nimede puhul näib, et leppida tulebki kahetisusega lahenduses.

Saaremaal esinevad kohanimed *Rumma-*, *Rummi-*, *Rummu-*. *Rum-mu-*nimesid tuleb ette üle kogu Eesti. Põhja-Tartumaalt on Valdek Pall etümoloo-giseerinud allikanime *Rummallikas* < *rumm*, -u ’hub, nave’, mis näib sobivat väikese looduseseme nimes antud alal. Seevastu Saaremaa *Rummu-*, *Rummi-* ja *Rumma-*alguliste kohanimede puhul nagu Jäm Ans Jaa *Rummu* (t), Khk *Rummudepõld*, Ans *Rummi* (t) (viimane võib lähtuda ka perekonnanimest), Khk *Rumma* (t), Kaa *Rummaaugu* (t), Khk Pha *Rummaauk* (veeloik) tuleks osutada kahetisele võimalusele: *Rumma* < *rumm* : *rumma* Khk Kaa VII ’trummm’ , vrd Saareste 1962: 837: *rump*, -i,

trumm, -i 'väike sillake üle kraavi' (*rumm*, -a Saarestel puudub); või äärmiselt kitsalt alalt registreeritud apellatiivsele ühendile *rumma augud* Khk 'veeloigud', mida võiks võrrelda eestirootsi murdesõnaga *roms* 'kärakartig ställe mellan skog och äng' (sootaolised kohad metsa ja heinamaa vahel); seda enam et niisuguseid kohti tähistatakse ka liigisõnaga *rumm*: Khk *Sutru rumm* (veeloik Sutru metsas), *Ruudurumm* (vesine heinamaa), *Suurrumm* (vesine karjamaa). Nimeosale on võrdluseks toodud ka rootsi keelest murdeline *rämme* 'niiskus; märjaks tegema, niisutama'. Igatahes kinnitab Saaremaa materjal Per Wieselgreni (1951: 139–140) arvamust, et eesti *Rumm*-algulised kohanimed on erinevat päritolu.

Saaremaal ja Hiiumaal esineb külanimena *Lilbi*. Hiiumaa *Lilbi* puhul toob Paul Ariste Russwurmi arvamuse, et tegemist on rootsi nimega 'lilla byn' (väike küla; eestirootsi keeles oli *by* häälduses *bi*), kuid ise eelistab Ariste eesti algupära vastet *lill + pea < lill : lille* 'blomma' (Ariste 1938: 36). Selle nime puhul poleks võimatu ka lähtuda isikunimest, vrd *Lillo*, *Lyllo*, *Lelle*, mida küla- ja vanemate talunimedega puhul tuleks eelistadagi, igatahes näib isikunimi tõenäoline olevat selliste Saaremaa vanade talunimedega lähtekohana nagu *Lille*, *Lilli*, *Lillibe* (1592 *Tonnis Lull*). Seevastu hilistekkeliste, arhiividokumentides mittekajastuvate kohanimedega puhul nagu Krj *Lilleküla* (külaosa), Põi *Lillemäe* (t), *Lillemägi* (küngas), Pha Põi *Lilleoja* (t), Khk Kär *Lilleoru* (t), Ans Kaa Põi Muh *Lillevälja* (t) võiks oletada küll esikomponendi lähtumist eesti apellatiivist *lill : lille*.

Talunimed on väga sageli lähtunud isikunimedest. Kirjapanekuist on selge, et algselt märgiti üles talupoegi kui maksukohuslasi. Leidub ainult eesnimega üles tähendatud taluperemehi ja nn kahe eesnimega märgitud. Viimaste puhul arvatakse, et tegemist on kombinatsiooniga isanimi + eesnimi. Pole teada, millal see patronüüm kivines talunimeks. Mida kaugemale ajas tagasi, seda rohkem eesnimesid kirjapanekuis leidub. Kahesilbilised nimemugandid on väga levinud ja näiteks 15.–16. sajandi puhul on väga raske või koguni võimatu kindlaks teha, mis keelest nimi pärineb. Viimastel aastakümnetel on osutatud, et läänemeresoome genuiinseks peetud eesnimevara on sageli identne või sarnaneb väga germaani keeltest pärinevate vanemate eesnimedega. Olen raamatus „Saaremaa kohanimed“ II esitanud nimekirja niisugustest kohanimedest ja viidanud võimalusele, et kirikuõpetajad, kel kahtlemata oli suur mõju eesnimevarale, on toonud need nimed kaasa oma päritolumaadelt, siis Põhja-Saksa ja Rootsi aladelt, kuid teatav hulk germaani keeltest lähtunud või germaani

keeltest pärit nimedega identseid eesnimesid on eesti kohanimedes ilmselt veelgi vanem nähtus. Lauri Posti palju kritiseeritud germaaniteooria aitaks mõndagi seletada, kuid ei arheoloogia ega ajaloo teadus pole seda teooriat kinnitanud.

Onomastikas on alles ähmaselt selgitatud, missugused keelevälised tegurid tingivad onomastilise keelemängu, mille tagajärjel muutub nimistu, nii üksiknimed kui ka loomulikud nimekooslused. Viimasteks pean ma eesti ainekogu põhjal niisuguseid nimevara osi, mis piirnevad ühe küla andmestikuga ja on ideaalis tuntud kõigile selle küla põliselanikele. Eestis näiteks tingis ühiskonna üleminek kapitalismile 19. sajandi keskel talumaade kruntimise, mis viis nimekoosluse tüübi muutuseni: domineerivaks sai küla- ja talunimi, rohked mikrotoponüümid, mis varem olid teada igale külaelanikule, taandusid talusiseselt käibivaiks ja enamasti hääbusid.

Pöördugem tagasi eestirootsi piirialade kohanimede juurde. Üheks piirialaks, kus eestirootslased elasid kõrvuti eestlastega, on Lääne-Eesti saared Saaremaa, Hiiumaa ja Muhu. Esimese kohta on ilmunud monograafia (Kallasmaa 1996, 2000a), mille esimeses osas on püütud kohanimedid etümologiseerida. Eristus suur hulk kohanimedid, mille puhul eesti või ka läänemeresoome materjali põhjal pole võimalik etümoloogiat leida. Mitmete vanade küla- ja talunimede kohta on töös võrdluseks toodud võõrapärane isikunimi, peamiselt alamsaksa-friisi mehenimi, mille puhul olen toetunud H. Bahlowile ja geograaf Leo Tiigi väljakirjutistele mitmest arhiivist ning tema artiklitele (Tiik 1969, 1970, 1995). Tiik käsitles Saaremaa ainekogu friisi nimede taustal, sest talle puutus kätte just friisi nimeleksikon, Bahlowil aga ei ole eristatud alamsaksa nimevara friisi omast. Muidugi tekib küsimus, kas need eesnimed ikka olid Eesti alal kasutusel. Võib-olla on võõramaised kirjurid sobitanud eesti nimed omaeneste nimemallidega.

Nn friisi probleem laieneb lähemal uurimisel germaani probleemiks. Nimelt on ka soome kohanimede ja üldse nimede puhul leitud, et germaani keelte mõju on siin keskajast varasem (Nissilä 1963, 1980, Kiviniemi 1980, 1982, Vahtola 1983). Germaani keelte mõju on Eestigi kohanimede puhul eeldatavasti vana, eri keeled on mõjunud koos ja eraldi, alates vanemate germaani laenude esinemisest nimekomponentidena Põhja-Eesti külanimedes Taani hindamisraamatus kuni täiesti hiliste laenmuganditeni nagu on Krj heinamaanimi *Vält* alalt, kus on olnud rootsi asustus, nime lähtekohaks on tõenäoliselt rootsi *fält* 'väli'.

Kui püüda kihistuid mainida, siis üldjoontes oleksid need järgmised: 1) friisi, 2) alamsaksa, 3) rootsi, 4) ülemsaksa. Rootsi kihistut, niivõrd kui see puudutab isikunimesid, näib olevat võimatu eristada alamsaksa omast puhtkeeleliste vahenditega, selleks on keskaegne rootsi keel liialt lähedane alamsaksa keelele, pealegi oli alamsaksa keel Eesti alal paralleelselt käibel. Näiteks esineb Saaremaal viljelusnimedes järjend *-aker-, akri* aladel, kus on olnud ka rootsi asustust. Oletus, et *a*-lised vormid pärineksid ajast, mil rootsi keeles oli veel toimumata muutus $a < \acute{a}$, oleks vastuolus teesiga, et viljelusnimed on kõige muutuvam ja kõige kiiremini välja vahetuv osa nimevarast. Ebatõenäoliseks tuleks pidada ka saksakeelse liigisõna *acker* tungimist mikrotoponüümidesse.

Küll pakub mõningat tuge nn rootsipärane eesnimetasutus eestirootsi aladel. Näiteks rootsipärane *Jep, Jeppe* võiks olla lähtekohaks kohanimedes Ans Khk *Jõpi* (t), Käi *Jäpi* (t), *Jäpikoppel, Jäpiselja* (mehenimi *Joppe, Jeppi* on registreeritud Hiiumaalt 16.–17. sajandist – Tiik 1969: 82), isikunimi *Torsten* võiks olla lähtekohaks talunimedele Jäm *Torsna*, Mus *Tortna* ja loodusnimele Põi *Tortnamägi*, isikunime *Olav* mugandid kohanimedes jne.

Võiks oletada, et alamsaksa nimekihistu on mõnevõrra vanem rootsi omast, kuid seegi jääb pelgalt oletuseks, sest üldjuhul ei ulatu talunimede kirjapanekud rootslaste-eelsesse aega. Paul Ariste printsiibid eesti ainese etümologiseerimisel olid järgmised: 1) otsida nimevastet eesti keelest ja murretest, ning kui see ei õnnestu, siis 2) lähisugulaskeeltest, kui seegi ei õnnestu, siis 3) kaugemaist soome-ugri keeltest ja 4) alles siis mõnest mittesugulaskeelest (tavaliselt indoeuroopa, veel sagedamini germaani keeltest). See tegevusjuhised lähtub rohkem poliitilisest otsustusest kui nimede keelelisi ja keeleväliseid tegureid arvestavast analüüsist. Nii on Ariste pooldanud ja Lauri Kettunen esitanud kihelkonnanimi *Emmaste* etümoloogiaks eestikeelse sõna *emane*, seevastu on Leo Tiik arhiivandmete põhjal näidanud, kuidas talunimest, mille lähtekohaks laenuline mehenimi *Emme* ~ *Emmo*, on kujunenud esialgu külanimi, hiljem mõisa- ja kihelkonnanimi (Kettunen 1955: 213, Tiik 1970: 606–607, 1995: 1508–1512). Tuleb tunnistada, et teine seletus on olemasolevate varasemate üleskirjutuste põhjal tõenäolisem. Siiski tekib siin küsimus kirjapanekute positivistlikust usaldamisest, st kui palju usaldada võõrkeelsete kirjurite ülestähendusi, kui palju nad võisid moonutada eesti kohanimi. Paljugi sõltub kohanimede eeldatavast vanusest: kui eeldatakse, et kohanimed olid olemas

enne võõrkeelsete kirjapanijate tulekut, siis oleks loogiline oletada, et need kohandasid eestikeelsed nimed oma nimemallide järgi sobivaiks. Kui aga oletada, et nimed on nooremad, siis ilmselt tuleks arvestada suurema hulga nimelaenudega. Kuna üldjuhul kirjapanekud ei ulatu eriti kaugele minevikku, siis sõltub tulemus uurija hoiakust: rahvusromantiline hoiak pooldab nimede ürgeestilisust, positivistlik dokumendiusk laenulisust, kui äärmusi mainida. Niisugustele Saaremaa ja Muhu kohanimedele nagu Jaa **Kaula*, Muh *Kaura*, Khk *Kauraküla* on mitmeid lähenemisvõimalusi: kas oletada, et nime lähtekohaks on *a*-mitmuslikud kujud linnunimetustest *kaul*, *kaur*; et nimi on siirik rannikumurdest või Soomest (vrd nt sm *Kaulo*, *Kaurula*), või oletada nende puhul mingit germaani keeltest pärit lähtekohta, vrd isikunimesid *Gaulo*, *Gavilo*, *Gauwila*; *Gaur-*, *Gauroid*. *Kaul* on isikunimena Eestis esinenud, vrd *Aþo Kaulapoick*. Eduard Roos (1961: 347) on pidanud seda linnunimetusest lähtunuks: *kaul* 'kaur'.

Aastal 2001 ilmus Marek Meristo brošüür Põhja-Hiiumaa kohanimedest, mis vahendab nii Russwurmi kui ka Ariste etümoloogiaid. Uut ongi eeskätt isikunimede poole pöördumises. Näiteks külanimi *Koidma* – Aristel (1938: 34) *koit* : *koidu* 'Morgenröthe', 'Abendröthe' + *maa* 'land', Meristol (2001: 14) isikunimi *Koit* + *maa*. Või külanimi *Kauste* – Aristel (1938: 32) *kaust* : *kausta* 'Lederstreifen, Mittelstück eines Felles'. Soome kohanimi *Kaustby* on Karsteni järgi sisaldanud isikunime *Gaut*. Meristo lähtubki sellest ja toob võrdluseks Hiiumaa *Kauste* puhul nii isikunime *Gaut* kui ka muinasrootsi *Gøstaver*; *Gøstaf*, mainides, et tõenäolisimalt sisaldab eesti kohanimi isikunime *Gaut* (2001: 20–21). Siiski on Saaremaa kohanimede Mus *Kausta* (t), Jäm *Kauste* (t), *Kausi* (t), *Kausama* (t), Khk *Kauste niit* puhul praegustel andmetel võimatu kindlaks teha, kas nimede lähtekohaks on in. *Kaus* < *Nicolaus* või rootsi *Geust*, *Gösta*. Kusjuures soome kohanimedel *Kausti*, *Kaustio*, *Kausto* on ka soome algupära oletatud: Lopmeri 1947: 57 annab vasteks *kausta* 'rannikko'. Vähemalt talunimede seletamisel tuleks vahest eelistada isikunime.

Olen juba osutanud, et Eesti vanade talude (nimetatakse adrataludeks) nimede lähtekohaks on olnud algselt tõenäoliselt valdavalt isikunimed (Kallasmaa 2000a : 129). Muud on kujunenud, kui laias laastus võtta, laenuliste isikunimede rahvaetümoloogilise eestipäraseks modifitseerimise abil, nagu näites *Siplase* (küla- ja talunimi Saaremaal), mis ise tõenäolisimalt on tekkinud germaanipärasest isikunimest *Sipple*, *Sypple*. Kaudselt kinnitavad selle küla- ja talunime isikunimelist lähtekohta ka Lõuna-Eestist

16. saj kirjapanekud *Siplost Jan, Seplan Hans, Mert Syblen* (PA: II 324, 331), kus nimi esineb juba lisanimena (apellatiiv *siplane* 'sipelgas' on saartemurdeline). Juba eestipäraseks kujunenud *Siplase* on olnud omakorda lähtekohaks sellistele hilisematele variatiivseile talunimedele nagu *Nardlase, Nagelase, Narbla* (vrd murdeis *nardlane, nagelane, narblane* 'sipelgas') (Kallasmaa 2000b: 200–201). Samalaadne areng on võinud toimuda Hiiumaa Emm *Katla* (t) puhul: nime aluseks võiks olla rootsilähtene eesnimi, kuid see on rahvaetümoloogiliselt ümber mõtestatud, misjärel hilisemad naabertalud on nimeks saanud *Kulbi ja Pada*.

Eestirootslaste asualade kohanimedid on uuritud rohkemgi kui eestlaste alasid: sellega on tegelnud Russwurm, Ariste, Johansen, Wieselgren, Franzén, Lagman, Meristo. Siiski leidub talu- ja loodusnimede hulgas vähe käsitletud või käsitlemata laene, mille kohta kaks näidet. Soome uurija Ruben Nirvi (1982) on kirjutanud soomerootsi aladel Askola ümbruses, Varsinaissuomes ja Lõuna-Pohjanmaal esinevaist *Piuru*-nimedest, mille lähtekohaks on rootsi *bjur* 'kobras'. Soome murdeisse on sõna laenatud hiljemalt keskaja lõpus. Nirvi usub, et *Piuru*-nimed viitavad kobraste elupaikadele, kuid Ida-Pohjanmaal on võidud lähtuda ka isikunimest (teada on, et *Bjur* esines seal sugunimena, kuid seegi põhineb apellatiivil *bjur* 'kobras'). Sõna esineb mujalgi soomerootsi alade kohanimedes (Mägiste 1970, SOF 1984). Kohanimi *Piur* esineb Eestis Saaremaa lõunarannikul, samast on registreeritud ka *Piuru rahu*, võimalik, et tegemist on ühe ja sama kohaga. Võiks vahest oletada, et eesti *Piur* ~ *Piuru rahu* on Saaremaale eksinud Soomest juba isikunimena (Kallasmaa 1999: 32). Vaevalt võiks kobraste olemasolu oletada jõgedevaesel Saaremaal, eriti veel rahul. Lähedal asuval Vätta poolsaarel aga oli teada rootsi asustust. Teatavasti on eestirootsi murded seotud eeskätt soomerootsi murretega, enamik eestirootslasi on lähtunud Soome rootsikeelseilt aladelt.

Teine näide illustreerib taas seda, kuid rahvaetümoloogia modifitseerib laennime. Talunimi *Upsi* liitub tänapäeval teiste eesti *Upsi*-, *Upsu*-nimedega ja selle lähtekohaks võiks pidada apellatiivi *ups* : *upsu, upsi* murdeti 'oinas, kult', kuid kirjapanekuis on 1645 *Vpstandt maz*, 1731 juba *Upsi Hindrich*. Tegemist on künkal asuva taluga, kusjuures naabertalu on nimega *Mäe*. Varasema kirjapaneku konstruktsioon on säilinud tänapäevani teises talunimes *Ubsteni*: 1645 *Vpstan Martt*, *Vpstandt Matz*, 1857 *Upstandi* (Kallasmaa 1996: 464).

Välja arvatud vahest viimane näide, viitavad eestirootsi alade kohanimed aladele, kust asukad on tulnud. Näiteks Vormsi saare külanimede puhul on selgeid viiteid Soome Uusimaa rootsikeelsete alade nimistusse, Saaremaal seevastu enam Gotlandile ja ka Soome Ida-Pohjanmaale (Österbotten). Kahjuks on vanade talunimede põhjal enamasti võimatu kindlaks teha, kas neis sisalduvad eesnimemugandid on alamsaksa või rootsi päritolu, kasutada saab vaid kaudseid andmeid, nagu mingi etnilise substantsi ajalooline olemasolu territooriumil. Seni jääb lahendamatuks ka vanemate eesnimede probleem: kas tegemist on lihtsalt ürgeesti nimede kokkulangemisega germaani nimeainesega või tuleks oletada laenamist.

Kirjandus

- Ariste, Paul 1938.** Ortnamnen i Pühalepa och Reigi socknar på Dagö. – *Svionica* 1938. Tartu, 5–57.
- Johansen, Paul 1952.** Volksetymologie und Ortsnamenkunde, erläutert am Beispiel Livlands. – *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja* 56: 4. Helsinki, 1–33.
- Kallasmaa, Marja 1995.** Rahvaetümoloogia ja historismiprintsiip onomastikas. – *Keel ja Kirjandus* 11, 763–766.
- Kallasmaa, Marja 1996.** Saaremaa kohanimed I. Eesti Keele Instituut, Tallinn.
- Kallasmaa, Marja 1998.** On the Role of Folk Etymology in the Development of Place Names. – *Proceedings of the XIXth International Congress of Onomastic Sciences Aberdeen, August 4–11, 1996. Scope, Perspectives and Methods of Onomastics. Volume 2.* University of Aberdeen, 228–232.
- Kallasmaa, Marja 1999.** *Piur(u)* Soomes ja Saares. – *Emakeele Seltsi aastaaraamat* 43 (1997). Tartu, 30–32.
- Kallasmaa, Marja 2000a.** Saaremaa kohanimed II. Eesti Keele Instituut. Tallinn.
- Kallasmaa, Marja 2000b.** Põhja-Eesti kohanimed talupojaidentiteedi peegeldajana. – *Eestlane ja tema maa.* (= *Scripta ethnologica* 4.), 197–206.
- Kallasmaa, Marja 2001.** Eesti talunimed ja germaani probleem. – *Congressus nonus internationalis fenno-ugristarum 7.–13.8.2000 Tartu. Pars V. Dissertationes sectionum. Linguistica II.* Tartu, 30–33.
- Kettunen, Lauri 1955.** Etymologische Untersuchung über estnische Ortsnamen. (= *Suomalaisen Tiedeakatemia toimituksia. Sarja B, nide 90: 1.*) Helsinki.
- Kiviniemi, Eero 1980.** Über die gegenwärtigen Perspektive der finnischen Ortsnamenforschung. – *Studia Fennica. Review of Finnish Linguistics and Ethnology* 24. Helsinki, [Forssa 1981], 24–46.

- Kiviniemi, Eero 1982.** Rakkaan lapsen monet nimet. Suomalaisten etunimet ja nimivalinta. [Espoo].
- Lopmeri, Juho Arvo 1947.** Vanhan Vehmaan kihlakunnan pitäjien ja kylien nimet II. Entisten Taivassalon ja Vehmaan pitäjien alue. (= SKST 220.), Helsinki.
- Meristo, Marek 2001.** Bynamen i förra svenskbebyggelsen på norra Dagö. (= Meddelanden från Institutionen för Svenska Språket 37.) Göteborgs universitetet.
- Mägiste, Julius 1970.** Värmlandfinska ortnamn. (= Commentationes Humanarum Litterarum. Tomus XXXV. Nr. 1–3.) Helsinki–Helsingfors.
- Nirvi, Ruben 1982.** *Piuru*, kadonnut apellatiivi. – *Voces amicorum Sovijärvi*. (= SUST 181.) Helsinki, 227–231.
- Nissilä, Viljo 1963.** Friisilais-alankomaalaista aineistoa Suomen nimistössä. – *Virittäjä* 4, 349–359.
- Nissilä, Viljo 1980.** Germaanisesta nimiaineiston etymologista ryhmittelyä Suomen nimistössä. Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran toimitteita 4. Helsinki.
- PA II =** Polnische Akten II. 1586–1616. Herausgeber: Oleg Roslavlev. (= Hefte zur Landeskunde Estlands.) München 1973.
- Roos, Eduard 1961.** Eesti muistsetest isikunimedest. – *Keel ja Kirjandus* 6, 341–352.
- Saareste, Andrus 1962.** Eesti keele mõisteline sõnaraamat III. Stockholm: Vaba Eesti.
- SOF 1984 =** Svenska ortnamn i Finland. Fjärde upplagen. Andra oförändrade tryckningen. Redigerad av Kurt Zilliacus och Ulla Ådahl-Sundgren. Helsingfors.
- Tiik, Leo 1969.** Mehenimesid Hiiumaalt. – *Keel ja Kirjandus* 2, 82–85.
- Tiik, Leo 1970.** Kohanimesid Hiiumaalt. Emmaste. – *Keel ja Kirjandus* 10, 605–613.
- Tiik, Leo 1995.** Emmaste talust kuni Emmaste kihelkonnani. – *Akadeemia* 7, 1508–1512.
- Vahtola, Jouko 1983.** En gammal germanisk invandring till västra Finland i bynamnens belysning. – *Historisk Tidskrift för Finland* 4, 252–279.
- Wieselgren, Per 1951.** Ortnamn och bebyggelse i Estlands forna och hittillsvarande svensksbygder. Ostharrnen med Nargö. Lund.

Lühend

t = talu

Pluralism in the place name etymologies of West-Estonian islands

Marja Kallasmaa

The issue addressed here is confined to the problem of the Germanic element in Estonian place names, especially those occurring on the West-Estonian islands. In Saaremaa there are several place names with *Rumm-*. In Northern Tartumaa we find *Rummallikas* < *rumm,-u* 'hub, nave' (V. Pall). The *Rumma-* and *Rummu-* initial place names of Saaremaa, however, seem to be open to at least two interpretations: *Rumma-* 'drain, covered french, culvert', or the appellative phrase *rumma augud* 'puddles, splashes', comparable to an Estonian-Swedish *roms* 'swampy patches between forest and meadow'.

The village name *Lilbi* has 3 etymologies: Swedish *lilla byn* 'small village' (Russwurm), Estonian *lill,-e* 'flower' + *pea* 'head' (Ariste) and the personal name (*Lilla, Lyllo, Lelle*). It seems quite reasonable to assume that the origin lies in a personal name, which should be the primary consideration for village and old farm names.

Emmaste, Siplase, Kauste are named after borrowed male names and modified by the folk etymology. The farm and village name *Siplase*, for example, most probably derives from the Germanic personal name *Sypple, Sipple*. The Estonian adaptation *Siplase*, in turn, can have inspired such newer place names as *Nardlase, Nagelase* and *Narbla* (dial. *Siplane, nardlane, nagelane, narblane* 'ant').

Keywords: place name, personal name, etymology, folk etymology

Marja Kallasmaa
murdesektor
Eesti Keele Instituut
Roosikrantsi 6
10119 Tallinn
marja.kallasmaa@eki.ee